

Smakker og kajakker – om hjemløshed og hjemkomst i *Frank vender hjem*

Af Rebecca Natasha Albinus

Romanen *Frank vender hjem* (2019) af Kristian Bang Foss foregår i en samtid, der er geografisk og socialt genkendelig som vores egen. Den tegner et billede af Danmark som et klassesamfund, hvor de privilegerede fastholder deres magt og ekskluderer de mindre heldigt stillede ved at benytte subtile koder, som kun de selv genkender og forstår. Foss hyldes ofte for sin evne til at skrive sand og ond samfundssatire i solidaritet med alle dem, der lider under systemernes vold. Det er klart, at *Frank vender hjem* kan læses som en “sjov og kulsort” samtidsroman,¹ men den har flere lag, der gør komikken dybere og mørkere, og som stiller mere almengyldige spørgsmål om, hvad det vil sige at blive til som menneske i en verden, hvor man selv må finde vejen hjem til sine grundlæggende værdier. Romanen skriver sig op imod Homers *Odyssé* og annullerer det græske epos’ helteportræt på alle parametre. Har man først fået øje på parallellerne, er det umuligt ikke at læse romanen som et dobbelteksponeret portræt af den antikke helt Odysseus og den moderne (anti-?)helt Frank. Det er svært at finde rundt i Det Ægæiske Hav, men tæt på umuligt at navigere i det senmoderne samfund, og igennem romanen befinder Frank sig i en permanent tilstand af eksistentiel hjemløshed.

De antikke helte kæmpede aldrig forgæves

Den homeriske forestilling om en stor helt er i høj grad bundet til ydre karaktertræk og handlen. Den indbefatter tapper- og duelighed i krig, og klart bedst er det at dø en ærefuld død på slagmarken og således opnå κλέος (navn/ry), der rækker langt ud over dette liv. Der er ikke tvivl om forventningerne til de relativt få mænd, der i forskellige sammenhænge bliver kaldt ἄριστος Ἀχαιῶν (den bedste af achaierne),² men heller ikke

---

1. Bagsideteksten på 1. udgave af romanen.

2. Ifølge Nagy er det i *Iliaden* Diomedes, Agamemnon, Ajax og Achilleus, der kaldes ἄριστος Ἀχαιῶν. I *Odysséen* er Odysseus gennemgående ἄριστος Ἀχαιῶν, men han tiltaler også Achilleus således, da de mødes i dødsriget (Nagy (1998) 2§7).

om, hvad de til gengæld kan forvente sig af deres indsats. De er elsket af guderne; Athene står der altid, om hun så hiver Achilleus i lokkerne for at afholde ham fra at begå dumheder, eller hun gyder forunderlig charme over Odysseus' hoved og skuldre for at charmere kvinden i hans umiddelbare nærhed.

Odysseus er dog en særlig helt, der skiller sig ud fra mængden af ædle krigere ved at være *πολύμητις* (snild).³ Det er Odysseus' snørklede hjerne, hans forudseenhed, hans formidable fantasi og behændighed, der giver ham en uvurderlig fordel mod enhver fjende, og i kraft af sine evner formår han i modsætning til Hektor og Achilleus at overleve krigens kaos. Achilleus accepterer fuldt ud præmissen om, at han må ofre sin *νόστος* (hjemrejse/hjemkomst) for at få *κλέος*, og at hans navn til gengæld aldrig vil blive glemt (*ᾠλετο μὲν μοι νόστος, ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται*).⁴ Det forlener derfor Odysseus med en vis kant, at han er så kompliceret eller mangefacetteret (*πολύτροπος*; ordet oversættes også som "den vidtberejste" og "den aldrig forlegne"), at der i hans tilfælde ikke er tale om et enten/eller, men et både/og, sådan at hans *κλέος* netop beror på, at han stik imod alle odds vender hjem: "Odysseus achieves the *kléos* or epic glory of the Odyssey not because he destroyed Troy (a feat heralded at the very start of his epic) but because he achieves a *nostos*".⁵

To former for *nostos*

Under sin 10 år lange hjemrejse efter den trojanske krig tvivler Odysseus aldrig på, at både hans hustru Penelope og hans søn Telemachos venter på ham og vil acceptere ham som husets overhoved, når han kommer dryssende hjem. Da Odysseus lander på Ithakas kyst, går det dog ikke helt så nemt. Det er nemlig ikke kun Penelopes bejlere, der udgør en potentiel forhindring for ham; han er ikke *home free*, da han har ombragt dem – han skal have overbevist sin hustru, før hun tør lukke ham ind, og Penelope udgør dermed det sidste og helt afgørende led i hans hjemkomst som helt: "Penelope is the key not only to the *nóstos* but also to the *kléos* of Odysseus. [...] Odysseus gets the

---

3. Jeg forlader mig her på Gjellerup, der efter en koncis analyse konkluderer, at Odysseusskikkelsen hos Homer er utvetydigt positiv og uden spor af ironi: "Så vi kan nok blive enige om, at Odysseus hos Homer er en positivt valoriseret skikkelse, og at hans intelligente tilgang til situationerne beundres uforbeholdent – sammen med hans civiliserede respekt for guder og medmennesker" (Gjellerup (2016) 3).

4. *Iliaden* 9.413.

5. Nagy (1998) forord §16.

best kléos, through his wife. Through Penelope, he has a genuine nóstos, while Agamemnon gets a false one and Achilles none at all".⁶ Odysseus bliver sat på prøve af Penelope, men eftersom han er den, han hævder at være, er det ikke svært for ham at bestå den. For at der kan være tale om en "genuine nóstos", kræver det, at man vender hjem såvel fysisk som socialt. Det gør Odysseus, for samtidig med at han igen vender hjem til Ithaka og indtager kongeborgen, falder alle personlige relationer på plads, og hans tilværelse er i hvile. Han skal have bundet de sidste sløjfer, men i 24. sang ender *Odysséen* med fred.

I romanen *Frank vender hjem* er de to former for νόστος (den fysiske og den sociale) ikke sammenfaldende for hovedpersonen. Da Frank står over for at konsolidere sig som far, kæreste og mand, driver han ved et tilfælde ud på et strabadserende eventyr, og da han kommer tilbage og tror, han kan fortsætte sit liv som hidtil, mister han fodfæstet – han bliver smidt på gaden og må tænke helt forfra. Franks νόστος er lang og farefuld ligesom Odysseus', men i det 21. århundrede er rejsen et eksistentielt og socioøkonomisk mobilitetsprojekt, hvor hverken guder eller skæbnen holder én oven vande – bare fordi man ankommer til København H med Øresundstoget, skal man ikke regne med, at der er sikker grund under fødderne.

Antikken var præget af en entydig opfattelse af køn og klasseforhold; de homeriske maskuline dyder som tapperhed og ansvar for οἶκος (familie/slægt/husstand) var givne,⁷ og ifølge Scott Rubarth⁸ blev maskulin identitet ikke anset for at være problematisk: "[I]nstead it seemed to be intuitive and obvious".⁹ Rubarth viser, hvordan bystater som Athen og Sparta havde forskellige opfattelser af maskulinitet, men at disse aldrig var flertydige eller gav mulighed for individuelt manøvrerum inden for rammerne af πόλις (bystaten): "The masculine is that which is not feminine".¹⁰ En sådan opfattelse af køn og seksualitet er for længst blevet udfordret; bl.a. af Judith Butler, der betragter disse

---

6. Nagy (1998) 38.

7. [T]he hero story is the best place to look for the ideals that ancient Mediterranean societies used to define the arc of a man's life" (Nortwick p. 22).

8. Rubarth (2013) skriver om den klassiske periode, men strukturerne må formodes at være tilsvarende faste i tidligere perioder.

9. Rubarth (2013) 22.

10. Rubarth (2013) 30.

størrelser som diskursivt konstitueret,¹¹ og *Frank vender hjem* er optaget af at undersøge, om det kan lade sig gøre at høre til og føle sig hjemme i en verden, hvor alle binære oppositioner med deres indlejrede kulturelle kvaliteter og værdier er i opbrud og til forhandling. Romanens mylder af homeriske referencer med omvendt fortegn sætter i kraft af deres radikale ustabilitet spørgsmålet om Franks plads i verden i svingninger: Hvad vil det overhovedet sige at være en mand? En helt?

Stedets betydning

Romanen begynder med, at Franks forældre, Ellen og Tage, møder hinanden og ved et uromantisk tilfælde ender som en slags kærester. Fortælleren fremhæver situationer, der viser deres mangel på ressourcer og den resignation, de møder verdens grusomhed med, som om de ikke havde ventet andet eller fortjent bedre. Forældrenes historie er tung og tjener det formål at vise, at Frank nok kan flytte hjemmefra, men at det miljø, han er rundet af, sætter sit præg på hans videre liv og ikke sådan lige vil give slip på ham.

Franks afsky for barndomshjemmet udgør en antitese til Odysseus' følelser for fødeøen Ithaka, som er samlende instans for alle de positive aspekter af Odysseus' maskuline identitet som mand, konge, ægtefælle og far. Odysseus er ganske vist *πολύτροπος*, men hjemmets tiltrækningskraft forsvinder aldrig, eller: kun lige kortvarigt, når han betages af et kvindeligt objekt. Da han endelig kommer tilbage til Ithaka, er det, som om tiden ikke har udrettet andet i hans fravær end at gøre folk en smule ældre; ellers står hele Odysseus' hus og slægt og venter på, at han skal genoprette den midlertidige ubalance, så tilværelsen kan falde i hak. Om det så er hans hund, lever den endnu og udgør med sin trofasthed et symbol på hjemmets trygge genkendelighed. Ithaka er nok en geografisk lokation, men har mytens karakter af et sted uden for tiden; et sted, der ikke er underlagt forandring og udvikling. Odysseus' hjemlængsel er ikke nostalgisk, fordi det mytiske Ithaka er tilgængeligt for ham som reel virkelighed.

---

11. Eksempelvis i formuleringer som: "[I]f gender is something that one becomes – but can never be – then gender is itself a kind of becoming or activity, and that gender ought not to be conceived as a noun or a substantial thing or a static cultural marker, but rather as an incessant and repeated action of some sort." (Butler (1999) 143).

Denne opfattelse – at begrebet “sted” er en geografisk lokation med en essentiel, fælles og statisk betydning – betragtes i nyere kulturgeografiske teorier ikke længere som gældende: “[...] places are woven together through space by movement and the network ties that produce places as changing constellations of human commitments, capacities, and strategies [...]. Gone is the sense of places as natural units inherited from time immemorial”.¹²

Man kunne også sige, at Odysseus’ *νόστος* i dag forekommer os at være et naivt projekt, for ingen er længere hjemmehørende og kan vende hjem i mytisk forstand, sådan som han gjorde det. Det har Frank dog heller ingen planer om; hans nostalgiske søgen efter at komme hjem er en bevægelse væk fra alt velkendt og udgør som sådan en omvendning af den antikke *νόστος*.

Frank vil væk

Da læseren møder Frank for første gang, er han lige begyndt at læse litteraturvidenskab på Københavns Universitet, men han “havde ofte en følelse af, at han ikke hørte til, at han snart ville blive afsløret som et indtrængende fremmedelement”.¹³ Universitetet som sted er en veritabel labyrint fuld af svært afkodelige tegn, et semiotisk spejlkabinet, hvor man konstant kan træde forkert, og hvor ens fejltrin i så fald kastes tilbage på én i det uendelige: “Ligegyldigt hvor meget han studerede, følte han, at det, han producerede, var sammenflickede falsknerier, og at han i virkeligheden ikke havde fortjent sine høje karakterer”.¹⁴ Derudover har Frank heller ikke *sit eget sted*, men bor i vennen Alexanders lejlighed og er altså kun midlertidigt bosat.

Mens Frank studerer, bliver hans far, kaldet Rock Tage, banket ihjel på Strøget, hvor han hver aften optræder for forbipasserende med sin guitar, men da han er en ynkelig og talentløs figur, underholder folk sig med at kaste mønter efter ham, når de er fulde og aggressive. Frank skammer sig så meget over sin far, at han holder hans identitet hemmelig for alle omkring sig, og når han længes efter et sted at høre til, længes han væk fra sit oprindelige udgangspunkt i en dysfunktionel familie uden uddannelse, penge og forbindelser. Alt dette medfører en form for eksistentiel hjemløshed, fordi

---

12. Agnew (2011) 19-22.

13. Foss (2019) 17.

14. Foss (2019) 18.

den udspringer af et desperat forsøg på at skabe distance til barndommens Hvidovre. Ifølge geografen Doreen Massey er økonomiske, politiske og sociale relationer kendetegnet ved at være magtbaserede, hvilket ikke giver alle lige muligheder for fri bevægelighed: "Different social groups have distinct relationships to this anyway differentiated mobility: some people are more in charge of it than others; some initiate flows and movement, others don't; some are more on the receiving-end of it than others; some are effectively imprisoned by it".¹⁵ Barndommen i Hvidovre betyder, at Frank i sit voksenliv er låst fast. Han mangler både økonomiske ressourcer og finkulturel forståelse, og derfor spiller han hele tiden de roller, som han tror vil give ham adgang. Der er intet at være oprigtigt stolt af, ingen nedarvet hæder, der kan give et ungt menneske troen på allerede at være nogen i kraft af sit ophav. "Rock Tage" klinger unægteligt anderledes end "Laertes".

Til Franks store overraskelse er hans kloge og smukke medstuderende Thea Holmberg interesseret i ham. Hun er produktet af klassisk dannelse og nye penge, og hendes sorgløse opvækst får hende til at gå gennem verden med en blanding af naturlighed og en følelse af berettigelse. Familien besidder en form for mønstergenkendelsesmekanisme, der gør dem i stand til at scanne folk for derefter enten at acceptere dem som en af deres egne eller udstøde dem som en uvedkommende.¹⁶ Omvendt "bemægtigede [Frank] sig ikke et rum, når han trådte ind i det, men så tværtimod ud, som om han rustede sig til kamp mod en eventuel overfaldsmand, der ville smide ham ud".¹⁷

---

15. Massey (1994) 149. Både eksistentialistiske og fænomenologiske stedsopfattelser kunne anvendes med stort udbytte. Jeg har her valgt at lægge vægt på socialkonstruktivistisk stedsteori, fordi *Frank vender hjem* i sig selv rummer en kritik af magtforhold.

16. Romanen rummer en tydelig samfundskritik og viser, hvordan den privilegerede klasse gennem særlige koder forbliver ekskluderende og forhindrer, at de mindre privilegerede får adgang til forskellige kapitalformer. Dette aspekt ligger uden for artiklens fokus, men er oplagt at gøre til genstand for en nærmere undersøgelse. For eksempel skildres Theas familie og dennes omgangskreds i en hånlige tone: Theas søster er "i slutningen af trediverne og gjorde med stor strategisk begavelse karriere som kulturjournalist. Hun var en populær profil på avisen, skrev klummer og kommentarer, der tog udgangspunkt i hendes eget liv og ofte omhandlede køn og samfund" (Foss (2019) 137). Foss benytter en sproglig teknik, hvor han tilsyneladende giver en neutral beskrivelse, men vælger ord og sætningsdele ud, der fremstår særligt klichéfyldte, og lader dem hobe sig op for at fremhæve det banale og latterlige ved en person.

17. Foss (2019) 99, jf. *Odysseus under bejlerdrabet*.

Men det tiltaler Thea, at Frank ikke er “glat” som de typer, hun møder i sin families omgangskreds, og hun mærker noget autentisk¹⁸ hos både Frank og hans mor, som hun har trang til at blive sat i forbindelse med, fordi det “var en side af hende selv, som hun ønskede at dyrke”.¹⁹ Måske er det netop i kraft af hendes nedladende dyrkelse af autentisk underklasse, at hun “ikke havde nogen ambitioner på Franks vegne, andet end at han skulle være glad og tilfreds. Og så skulle han elske hende”.²⁰ Franks paranoia over en manglende evne til at gebærde sig i overklassen spænder dog ben for idyllen og kulminerer ved en stort anlagt frokost i familien Holmbergs sommerhus i Skagen. Her gør Frank sig uheldigt bemærket ved at bede om rævesovs (det spiser man altså *kun* til gravad laks!) og smadre en Flora Danica-tallerken, og såret og ydmyget tager han flugten ned til den nærliggende strand, hvor han oplever et psykisk sammenbrud. Det er ikke længere muligt for ham at se sig selv som et medlem af familien, og det udgør et meningstab, som er svært at overkomme.

Frank er isoleret

Christian Dahl karakteriserer stranden som eksistentiel blindgyde hos Homer.²¹ Den optræder “som det særlige sted, hvor heltens isolation kommer til udtryk. Det er her, Achilleus søger hen efter sin konflikt med Agamemnon i *Iliadens* begyndelse, og det er her, Odysseus giver sig hen til sin hjemve, fanget på Kalypsos ø”.²²

Han sad klagende nede på stranden, dér hvor han plejed,
mens han martred sit sind med hulken, stønnen og jammer

---

18. Foss (2019) 67, 99.

19. Foss (2019) 99. Dengang Thea i et kikset ungdomsoprør som nybagt student brændte sit pas og sine rejsechecks og blev anholdt for hashbesiddelse i Syrien, krævede det kun et enkelt telefonopkald, før der stod en advokat klar til at bestikke politiet og få hende løsladt (Foss (2019) 108-10). Efterfølgende er intet oprør muligt: Hun vil altid blive beskyttet, reddet og pakket ind i vat, og da hendes voksenliv endvidere er finansieret af hendes forældre, har hun ingen mulighed for at skabe sig et eget liv. Strukturerne låser også sådan en som hende.

20. Foss (2019) 168.

21. Dahl (2020) 162 ff.

22. Dahl (2020) 161-62.

og gennem tårer så ud over havets bølgende øde²³

Stranden er et liminalt rum, hvor grænsen til havet spejler heltens følelse af at være psykisk presset helt ud til kanten;²⁴ den tvinger mennesket til at balancere lige dér, hvor det velkendte og det beboede hører op, og hvor tomheden begynder.

Franks strand udgøres af fragmenterede indtryk, som han ikke tillægger nogen personlig betydning, og som heller ikke rummer antydningen af det sublime eller det "epifaniske ved tekstens sted".²⁵ Der er ingen æstetisk nydelse forbundet med hans vandring langs vandet; scenariet beskrives som "mod-land-pumpende bevægelse af vandrette linjer og støj [...] ude hvor havet kun bulede, og ingen bølger knækkede [...]".²⁶ Ved sit fravær af betydning minder det om det hav, der omkranser Kalypsos ø – et så øde sted, at Hermes ikke kan lade være med at brokke sig over det:

Hvem løber frivilligt hen over *så* meget bølgende havvand,
Så uudsigelig langt, hvor der ikke er menneskebyer
Hvori der ofres til guder og bringes dem festhekatomber?²⁷

Der, hvor mennesker ikke bor, gider guderne heller ikke opholde sig, og er der så noget at sige til, at Odysseus ender med at sidde i vandkanten, på fortvivlelsens rand? Stranden på Kalypsos ø har som sådan ingen kvaliteter, men er først og fremmest et metaforisk rum, hvis ikonicitet består i dens uendelige tomhed og øde.

---

23. *Odysséen* 5.81-84. Da Frank senere ender på *sin* øde ø, sidder han på præcis samme måde: "Ellers sad han og kiggede ud over vandet, græd en gang imellem og tænkte på Thea" (Foss (2019) 235).

24. Dahl påpeger dog samtidig, at det er ved stranden, heltens "klage bliver hørt af guderne" (Dahl (2020) 165), mens der på dette sted ikke er nogen, der hjælper eller støtter Frank.

25. Ringgaard (2010) 71.

26. Foss (2019) 154. Bemærk, hvor usædvanlig uharmonisk og grim denne beskrivelse af havet er.

27. *Odysséen* 5.100-2.

Kajakken sættes i vandet

Frisættelsen fra den ynkelige Rock Tage og fra den pinlige Ellen, der skærer den øverste halvdel af remouladebøtten for at få det sidste med, skulle egentlig bare udgøre en kort første fase i Franks *νόστος*, men Frank finder ikke noget hjem i sit forhold til Thea. Der foreligger en klar plan for Odysseus, som har en ydre årsag til at rejse over vandet, men Frank har ikke nogen *μοίρα* (skæbne), der er bredt ud foran ham, og da Thea bliver gravid, bliver det for meget for ham. Det udefrakommende krydspres af forventninger til den rigtige mand, den perfekte kæreste og den gode far gør det umuligt for ham at leve op til alle de krav, han mener, der sættes til ham; han gennemskuer ikke, at Thea faktisk slet ikke har ambitioner på hans vegne, og han fejltolker hendes usikkerhed på ham som “et pres om at skulle ville noget”.²⁸

Herudaf opstår et diffust behov for at være sådan en slags mand, der kan klare sig i naturen uden hjælpemidler, og som svar på denne fikse idé køber Thea en havkajak til ham i fødselsdagsgave. En weekend i maj kører Frank til Stevns Klint for at prøve kajakken og se, om han ikke også kan fange en fisk, men allerede da han står og kigger ud over vandet “forekom det ham pludselig at være et overilet projekt”.²⁹ Frank skildres parodisk som det moderne menneske, der ikke formår at tage ordentligt ansvar for sit eget liv, og som i stedet shopper rundt mellem forskellige komiske selvrealiseringsforsøg. Han er dårligt forberedt og mangelfuldt udstyret, og “det var tydeligt, han ikke helt vidste, hvad han foretog sig [...], men] han ville gerne ligne en, der ofte var ude i kajak. En, der var en garvet kajakroer”.³⁰ Hele situationen får Frank til at fremstå hjælpeløs og som det absolutte modstykke til en homerisk helt: Odysseus har traditionelt maskulint håndelag, og med adgang til det rigtige værktøj kan han i en håndvending bygge en smidig smakke, som kan modstå alt undtagen guders vrede. Frank kan dårligt få bakset sin havkajak, betalt af Theas rige familie, i vandet. Han er bange, han fjumrer, han glemmer pagajen på stranden, men endelig er han klar og padler frygtsomt af sted – uden redningsvest eller overtræk, der kan forhindre vandet i at samle sig i siddehullet. Han foretager et par latterlige kast med sin fiskestang, og da der går en laks på størrelse med en stor hund på krogen, taber han pagajen.³¹ Derefter dør batteriet på

---

28. Foss (2019) 168.

29. Foss (2019) 171.

30. Foss (2019) 173.

31. Foss (2019) 177.

hans telefon, og han driver om på havet i flere dage. Regnen siler. Poseidon har ikke noget med det at gøre; Frank er bare uheldig og uduelig.

I de oldgræske have findes et væld af væsener, som sætter deres præg på Odysseus' færd. Nogle er venligt stemte og dukker op for at redde ham, da det ser allerværst ud, mens endnu flere modarbejder ham på det groveste; deres funktion er dog altid at vise, at denne mand er så vigtig, at han ikke bare kan dø en helt tilfældig, anonym død – selv hele parnasset af olympiske guder har haft overskud til at nærstudere hans skæbne og veje den på en guldvægt. Når Odysseus rejser over havet, er væsenerne, det være sig modstandere eller hjælpere, meningsgivende og retningsstrukturerende.

Franks hav er ikke vinmørkt, men slet og ret gråt; det er uden liv, mystik og kommunikation, for i hans univers findes ingen skæbne, kun tilfældigheder. Havet beskrives som “[d]en enorme, indifferente overflade”,³² det er en amorf masse med udviskede konturer, der gør det umuligt at orientere sig: “Selv om det var dag, var der tusmørke”,³³ og “[h]orisonten opløstes i nedbør”.³⁴ Havet er et formløst, nærmest bibelsk-episk kaos af lodret regn, men i modsætning til Jahves syndflod og Poseidons bølger er dets mest prægnante kendetegn et fravær af betydning. Himlen og havet er tomme tegn, og Frank er prisgivet den uendelige meningsløshed.

En bejler dukker op

Frank tror, at han på alle måder aldrig har været så langt ude, men han ved ikke, at det skal blive værre endnu. Allerede to dage efter Franks forsvinden støder Thea på sin ekskæreste Carsten, mens hun sidder på en fortovscafé og overvejer, om Frank måske har fået en psykose, og om han er blevet så rædselsslagen ved tanken om at skulle være far, at han har iscenesat sin egen druknedød. Hun konstaterer uden videre, at “[a]lt, Frank repræsenterede, forekom hende at være egenskaber, der var uforenelige med forælderrollen, der krævede stabilitet frem for impulsivitet”.³⁵

---

32. Foss (2019) 173.

33. Foss (2019) 215.

34. Foss (2019) 212.

35. Foss (2019) 226.

Theas tolkning af, hvad det vil sige at være en god kæreste og en god far, kan ikke forenes med at være fraværende. Krigens og det maskuline fællesskabs logik, som Odysseus drager fordel af, og som ingen sætter spørgsmålstegn ved, mangler berettigelse hos en moderne vordende mor, der går ud fra, at faren til hendes kommende barn selvfølgelig har tænkt sig at tage del i familielivet og opdragelsen på lige fod med hende selv: "Ligegyldigt om han var stukket af, havde vagabonderet ligesom dengang i Skagen, eller om han rent faktisk var druknet på grund af uforsigtighed, var det en uansvarlighed, man ikke kunne tillade sig som forældre".³⁶ Og det går op for hende, at den impulsivitet og drengethed, som hun hidtil har værdsat hos Frank, er "kaoskræfter, hun havde romantiseret i et forsøg på at være en anden".³⁷ Carsten får lige så stille møvet sig ind i hendes liv og overtager uden videre Franks plads.

Franks rejse

Imidlertid driver Frank mod Sverige, og uden en græsk helts navigationskompetencer er hans eneste overlevelseschance at forholde sig passivt og indtage en diæt af rå laks og lunken kaffe. Da han helt tilfældigt skramler i land på en øde ø i det, der senere viser sig at være den svenske skærgård, får han ikke trukket kajakken højt nok op på stranden, inden han falder i søvn. Da han vågner igen, vugger den for langt ude på havet til, at han i sin svækkede tilstand tør svømme ud efter den, og han overlever på øen i nogle uger ved at indtage æg, fisk og regnvand.

Dagene flyder sammen, og da han helt har opgivet ævred, hiver en kvindeskikkelse ham ud af hans tæt på komatøse tilstand: "Skikkelsen gik på vandet, eller snarere gleden hen over det. Det var en kvindestemme, der messede, det kunne han høre nu. Fra hendes hoved strålede et hvidt lys".³⁸ Ligesom Odysseus er Frank også afhængig af en kvinde,³⁹ der frelser ham fra døden i havet, men Franks redningskvinde *ligner* kun den lyse gudinde Kalyпсо; i virkeligheden er hun en svensk, pandelampebærende surfer, der

---

36. Foss (2019) 226.

37. Foss (2019) 226.

38. Foss 237.

39. For Odysseus' vedkommende er der tale om kvinder i flertal, der hjælper ham igennem forskellige situationer i løbet af hans rejse over havet.

lyder det interessante navn Helena.⁴⁰ Hun sejler ham hjem til sin hytte, hvor hun omsorgsfuldt tager sig af ham. På helt klassisk nymfemanér har hun ingen forbindelse til omverdenen, Frank er for svag til at komme videre på egen hånd, og Helena overtaler ham til at udsætte sin videre rejse. Det vides ikke, hvor længe Odysseus var betaget af Kalypso – kun at det “slet ikke længer”⁴¹ er tilfældet efter syv års ophold på hendes ø, så hver nat er han nødt til “modvilligt og under tvang at elske den villige nymfe”.⁴² På tilsvarende lumsk vis indleder Helena sin forførelse af Frank, mens han sover. Han er ikke uvillig og ruller om på ryggen, så hun kan sætte sig overskrævs på ham, men i samme øjeblik det mekaniske samleje er slut, trækker Frank sig hurtigt væk, ramt af dårlig samvittighed. Han indser øjeblikkeligt, at han har et forklaringsproblem: “Dagene hos Helena var et stort sort hul i hans i forvejen usandsynlige historie. Han undskyldte sig selv med svækkelse af både krop og hjerne, men alligevel vendte han nu hjem i skam og ikke som en helt”.⁴³

Odysseus har i sit antikke parforhold ingen grund til at være seksuelt afholdende, mens han er væk fra hjemmet – 20 år er lang tid for en helt. Det er muligt, at årene føles endnu længere for den efterladte hustru, der sidder tilbage i sit højenloftskammer og væver, men det bliver i sagens natur ikke omtalt hos Homer, for troskab er et uomgængeligt element af hustruens ἀρετή (dyd eller “bedsthed”).⁴⁴ Theas partnerskifte er måske i den pågældende situation en lovlig skødesløs form for seriel monogami, men den er legitim nok i samfundets øjne, og Thea selv ser intet problem. Frank, derimod, mener ikke at have carte blanche til at have sex med ensomme kvinder på øer, og han skammer sig så meget, at han senere bliver ude af stand til at give sin omgangskreds derhjemme en plausibel forklaring på sit fravær.

---

40. Et spor, som jeg ikke følger yderligere i denne artikel, er personernes navne. Alle undtagen Thea og Helena har danske navne som Bent, Ellen, Jesper og Ingelise. De eneste to undtagelser er Franks ven Alexander og Theas fætter Victor. Tolkningmulighederne er legio, men her er et forslag: Betyder navnet Thea (θεά, gudinde), at Frank begår hybris ved at efterstræbe hende? Hun beskrives i hvert fald som “uopnåelig”, men på den anden side hævder hun, at hendes navn betyder “Guds gave” – hun henviser til den bibelske betydning, siger hun. Skulle Frank alligevel hellere have snuppet Helena, verdens smukkeste kvinde, da han havde chancen?

41. *Odysséen* 5.153.

42. *Odysséen* 5.154-55.

43. Foss (2019) 248.

44. *Odysséen* 24.192-98.

Franks hjemløshed

Franks umotiverede vej over Øresund og tilbage igen udgør en diminutiv og derfor grotesk parodi på Odysseus' eventyrlige oplevelser og hans syv år hos nymfen Kalypso: Odysseus kommer standsmæssigt tilbage til Ithaka efter 20 års fravær, belæsset med rigdomme fra faiakerne. Han holder sin identitet hemmelig og ombringer alle bejlere og illoyale tjenestefolk, før han endelig giver sig til kende og indtager sin retmæssige plads som konge, mand og far. Frank stikker af fra Helena iført stjalne gummistøvler, og da han endelig når tilbage til civilisationen, har han blot været væk i tre uger. Ved ankomsten til Hovedbanegården tager han direkte til Rigshospitalet, hvor Thea er ved at føde, og her møder han Carsten, som i Franks fravær har okkuperet den ledige plads i Theas liv. Da en sygeplejerske kommer ud i venteværelset med den nyfødte pige og erklærer, at hun skal ligge hud mod hud, får Carsten t-shirten af og bemægtiger sig på denne måde også faderrollen⁴⁵ efter at have betvivlet Franks status og identitet med ordene: "Thea er i hvert fald i tvivl om, hvem du overhovedet er".⁴⁶ Penelope er også i tvivl om Odysseus' identitet og lægger en fælde, der vil kunne afsløre en eventuel bedrager, men da Odysseus ikke går i den, er knuden imellem dem løst. Den iskolde og afvisende Thea afkræver derimod Frank en fuld forklaring, hvis hun skal acceptere hans fravær, og den kan han ikke give hende. Hun har kun en skuldertrækning til overs, da han desperat trækker ud i sin bukselinning for at vise, hvor tynd han er blevet: "Jeg kan godt se, du har tabt dig. Det kommer ikke sagen ved".⁴⁷ Det er en mistænkelig omstændighed i sig selv, at Frank dukker op præcis på det rette tidspunkt og dufter af sæbe, så det er ikke til at sige, hvordan det ville have set ud, hvis Athene også havde givet ham en af sine berømte skønhedsbehandlinger:

Over hans hoved gød Pallas Athene vidunderlig skønhed
Og gav hans skikkelse højde og huld og lod fra hans isse
lokkerne falde i krøller som blomsterne på hyacinther⁴⁸

---

45. Foss (2019) 256.

46. Foss (2019) 255.

47. Foss (2019) 259.

48. *Odysseen* 23.156-58.

Frank kan ikke stille noget op over for det ubegribelige faktum, at Thea allerede har fundet en anden. “Du aner ikke, hvor alene jeg har følt mig”⁴⁹ er Theas eneste forklaring på, hvorfor hun har sagt ja til den første bejler, der meldte sig under Franks forsvinden.

“ – Men nu er jeg tilbage.

– Det er helt dødt, Frank”⁵⁰

Thea smider Frank ud af sin forældre købte lejlighed, og ud over at han nu er hjemløs i helt konkret forstand, er hans tilværelse præget af grundlæggende usikkerhed: Hvad vil Thea? Er Carsten flyttet ind? Forsøger Theas familie at skubbe ham helt ud af billedet som den nyfødte Annikas far? Midt i dette kaos tager Frank og hans studiekammerat Alexander i byen og møder uventet en gammel bekendt fra studiet og en af dennes venner, og sammen opfordrer de Frank til at fortælle om sine oplevelser, da han forsvandt. Frank har ikke samme fordel som Odysseus, hvis navn altid løber i forvejen, sådan at hans tilhørere anser ham for at være absolut troværdig, når han slipper anekdoterne løs. De eneste, der ubetinget har troet på Franks historie, er hans mor og Alexander, men de to nye tilhørere lytter også og ender med at konkludere: “Du har en vinderhistorie, Frank. En historie om overlevelse. Og din historie er ægte [...] Det vil folk høre om”.⁵¹ Når Odysseus sidder på stranden og græder af hjemve, savner han måske nok sin kone og sit barn, men muligvis er længslen også forbundet med hans higen efter κλέος, den maskuline dyd par excellence: Ingen ser ham på Kalypsos ø, og vil hans bedrifter så ikke ende med at blive glemt? Men Frank er ikke som Odysseus optaget af κλέος; faktisk frastødes han af folk, der for enhver pris vil ses.⁵² Han har ingen helteaspirationer, intet ønske om eksponering og berømmelse, men tænker kun på Thea og Annika. Alligevel lader han sig overtale til et interview, og hans rejse begynder at virke mere sandsynlig, efter at den offentliggøres i medierne – endda med fotodokumentation fra den øde ø, som det lykkes ham at komme ud til sammen med

---

49. Foss (2019) 258.

50. Foss (2019) 258.

51. Foss (2019) 283.

52. Foss (2019) 24.

en journalist og en fotograf. På øen accepterer alle tilstedeværende Franks historie, også den lidt skøre mand,⁵³ der har sejlet dem derud, og som slet ikke kender Frank: "Havet er lunefuldt ... jo, jeg tror på Frank."⁵⁴

Franks egen historie

Familien Holmberg holder dog fast i, at Frank er en ustabil løgner, og for at få ret indkalder de ham til et familiemøde med en psykolog, der er ekspert i konflikthåndtering. Thea får lov til at fortælle om, hvordan hun har oplevet Franks forsvinden, men ingen er interesseret i at høre Franks version, og psykologen er hurtig til at foreslå, at de nu skal fokusere på fremtiden. Frank forlader lokalet i frustration, da psykologen på alle tilstedeværendes vegne *virkelig* formår at rumme hans vrede, og efter at have låst sig inde på toilettet i timevis stikker han af og tager tilbage til København. Med planer om at slå Carsten ihjel lejer han en bil og køber gaffatape og skraldesække. Det tiltænkte mordvåben er en frossen lammekølle.⁵⁵

Frank passer Carsten op en sen aften, da han er fuld og træt, og tilbyder ham et lift hjem, hvorefter Carsten fortæller om sin dårlige sædkvalitet og falder i søvn, og så går Franks tanker amok. Han når så langt som til at parkere i et øde område i Nordhavn og gå lidt rundt om sig selv og bilen, men ender med ikke at gennemføre sit fordækte bejlerdrab. Frank ser på den sovende Carsten og tænker, at han ligner en stakkel; måske får han en form for medfølelse med ham i hans hjælpeløse tilstand, hvad hverken Penelopes bejlere eller hendes tjenestepiger fik lov til at opleve. Frank kører Carsten hjem og vækker ham nænsomt, hvorefter de skilles i god forståelse. Dette er et vigtigt vendepunkt for Frank: Da han beslutter sig for at køre Carsten hjem, opgiver han samtidig at kæmpe mere for Thea, men det betyder ikke, at han blot følger sit sædvanlige mønster igennem hele romanen, nemlig at vige og opgive at sætte sig igennem. Over for Alexander angiver han som årsag, at datteren Annika er det vigtigste, og dermed

---

53. Denne mand repræsenterer i øvrigt et helt andet perspektiv på, hvordan man som mand kan håndtere en skeptisk kvinde: "Min kone tror også, jeg lyver hele tiden. Det er sgu da lige meget. Så kører jeg herud og ryger en joint og spiller guitar, mens hun sidder derhjemme og er sur og ser Netflix, når børnene er lagt" (Foss (2019) 313).

54. Foss (2019) 312.

55. Formentlig en allusion til novellen "Lamb to the Slaughter" (1954) af Roald Dahl, men samtidig en påmindelse om Franks uskyld og et modstykke til det svinekadaver med påskriften "NAZI SVIN", som en gruppe Frank-loyale bøller smider foran familien Holmbergs ejendom.

træffer han et aktivt valg ved at undlade den brutale vold, der ville have været uforenelig med hans status som far.

I Nagys fortolkning er bejlerdrabet selve nøglen til κλέος for Odysseus: “The Revenge of Odysseus is treated throughout the *Odyssey* as a genuinely heroic theme, worthy of kléos. And the prime stimulus for revenge is Penelope herself [...]. Since his prime heroic act in the *Odyssey* is the killing of Achaeans who are pursuing his wife, Penelope is truly the key to his kléos. Penelope defines the heroic identity of Odysseus”.⁵⁶

Idet Frank træder ud af et jalousidrama, som er skadeligt for hans datter, handler han som en moderne helt. Heltegerningen består i *ikke* at gennemføre bejlerdrabet og dermed sikre stabiliteten i οἶκος.⁵⁷ Hvis Frank derfor på dette fremskredne tidspunkt i romanen kan siges at opnå et skær af heroisk identitet, er Annika nøglen til den – ikke Thea.

På romanens allersidste halvanden side er der sket et spring fem år frem i tiden, og Frank føler sig overraskende nok lykkelig, “specielt når han havde Annika”.⁵⁸ Han er igen gæst i sommerhuset i Skagen hos den før så utilnærmelige familien Holmberg. Alle er forsamlet ved det holmbergske frokostbord, der har status af en *axis mundi*, omkring hvilken familiens mest skattede myter gentages i en evig cyklus, og da brønden af anekdoter er ved at løbe tør, opfordrer Annika sin far til at fortælle om dengang, han drev til havs. På trods af den pludseligt opståede akavede stemning fortæller Frank uanfægtet historien og tager dermed ordet og definitionsretten fra forsamlingen af sure overklasseløg – det rager ham, hvad de tænker, og denne gang inkluderer han den del af rejsen, der handler om Helena, som reddede hans liv. Familien Holmberg er nødt til at klappe i. De kan ikke bestride hans version uden at komme til at tabe ansigt over for Annika og fremstå smålige og emsige.

---

56. Nagy (1998) 38.

57. Maskulin modenhed i *Odysséen* er tæt forbundet med selvkontrol for at kunne kontrollere andre (Nortwick (2008) 39). For Odysseus drejer det sig om at skjule sin identitet og vente på det rette øjeblik til at dræbe bejlerne, men for Frank ville denne handling ville være kriminel, og den ville sandsynligvis ødelægge hans liv.

58. Foss (2019) 379.

Annika er den eneste, der betyder noget for Frank, og mens han fortæller, er både Thea og den irriterende og altid nedladende Carsten reduceret til ubetydelige baggrundsfigurer. Frank har endelig rystet al den gamle skam af sig, og han har tilslidat sine egne sårede følelser for at give sit barn en langt mere stabil og kærlig opvækst end den, hans egen far kunne give ham.

Når han sidder dér ved bordet som Annikas far uden at tage notits af Theas nye kæreste, viser han, hvordan han hverken underlægger sig traditionelle forestillinger om “en rigtig mand” eller forsøger at tale sig ind i den holmbergske familiekrønike. Tværtimod: I den forstand han til sidst finder hjem, sker det ved, at han afviser de låste positioner, som han før troede, at det var nødvendigt at indordne sig under for at blive accepteret. Hjem var alligevel ikke et sted, og “mand” er, hvad man gør det til.

Nagy påpeger, at *νόστος* har en dobbelt betydning, nemlig “hjemkomst” og “sang om en hjemkomst”: “[Odysseus] achieves a *nóstos* in both senses of the word: he comes home and thereby becomes the premier hero of a song about homecoming”.⁵⁹ I ordets første betydning får Frank en eksistentiel *νόστος* ad snørklede veje, hvor hans største bedrift er, at han lægger sine følelser til side for sin datters skyld, men samtidig gør han sig selv til hovedpersonen i en sang om hjemkomst og opnår en *νόστος* i ordets anden betydning. Det at tage magten over sin egen livsfortælling er det samme som at få en identitet, om end den altid vil være foreløbig. Odysseus er optaget af *κλέος* og føler en stolt lykke, når andre besynger hans vilde bedrifter, men Frank har nu endelig fået modet til selv at fortælle, og han har ikke brug for andre tilhørere end Annika. Romanens sidste sætning skal læses med eftertryk: “Det var *sådan*, hans historie var”.⁶⁰

---

59. Nagy (1998) 2§11.

60. Foss (2019) 380, min kursivering.

Bibliografi

- Agnew, J. 2011. "Space and Place" i J. Agnew & D. Livingstone. (eds.) 2011. *The SAGE Handbook of Geographical Knowledge*. Belfast.
- Butler, J. 1999. *Gender Trouble – Feminism and the Subversion of Identity*. New York.
- Cresswell, T. 2004. *Place – a Short Introduction*. Oxford.
- Dahl, C. 2020. "Ét sted, to topoi – Stranden som blindgyde og kontaktzone i græsk antik digtning," *K&K* 130: 161-75.
- Due, O.S. (overs.). 2002. *Homers Odyssé*. København.
- Foss, K.B. 2019. *Frank vender hjem*. København.
- Gjellerup, H. 2016. "Spredte glimt af Odysseus på hans tidsrejse fra Homer til Dante," *Aigis Supplementum V: Festskrift til Bent Christensen*.
- Harvey, D. 1990. *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge.
- Massey, D. 1994. *Space, Place and Gender*. Minneapolis.
- Massey, D. 1999. *Power-Geometries and the Politics of Space-Time*. Heidelberg.
- Nagy, G. 1998. *The Best of the Achaeans: Concepts of the Hero in Archaic Greek Poetry*. Baltimore.
- Nortwick, T. van. 2008. *Imagining Men, Ideals of Masculinity in Ancient Greek Culture*. London.
- Ringgaard, D. 2010. "Sted, landskab, rum", *Slagmark* nr. 57: 67-79.
- Rubarth, S. 2013. "Competing Constructions of Masculinity in Ancient Greece", *Athens Journal of Humanities & Arts*, 1,1: 21-32.